

A BÉRLAKÁS LAKHATÓVÁ TÉTELE

Erdődy-lakás, Molnár Farkas munkája

A spekuláció szolgálatába állított építési lelkiismeret vagy tradíciókhoz ragaszkodó tervezői ügyefogyottság sokszor olyan helyzeteket teremt, hogy a súlyos bérű lakást valamennyire is lakhatóvá tenni, szinte a lehetetlenséggel határos. „Kartársam”, akit nem ismerek, talán fel sem ismeri a mellékelt alaprajzi kreténben „alkotását”, mert hiszen annyi sok hasonló egyéni alkotás készült a múltban, készül a jelenben és készülne továbbra is, ha a néhányunkban felébredt tervezői lelkiismeret és a közönségben ébredező igényfelismerés ezt meg nem akadályozná. Elmondottuk sokszor, hogyan származnak az összes lakáshigiéniai bajok, lakásfunkcióbeli elégtelenségek a rossz városrendezésből, az elszabdalt telkekből, a maradiasan merev szerkezeti princípiumokból és a korszerűtlen formalizmusból. Tudjuk, hogy az elpocsékolott anyag és a használhatatlan beépített térfogat miként nehezedik elviselhetetlen teherként minden lakásbérlőre. Mégis a magunkfajtat legtöbbször csak akkor hívják, mikor kész a ház, mikor már alig lehet segíteni.

Erdődyék lakása tipikus eset, két szoba, amelyek kb. egyforma nagyok, amely közül kár lenne egyikben „csak” aludni, azonkívül egy végtelen előszoba és egy torzul betoldott hangzatos hall. Van azonkívül konyha is, sőt a vége le van szabályos félfallal vágva, a hatóságok intencióinak „megfelelő” cselédfülke számára. (Ugyanakkorát, de a szabadba nyíló, 1,5 m²-es ablakkal ellátottat, még nem engedélyez a hatóság.)

Erdődy Mihály és felesége, rádiógyárosok, korszerűen gondolkozó emberek, tehát hajlandók voltak a legradikálisabb eszközöket igénybevenni, hogy ezt az üzeműkhöz közeleső „legmegfelelőbb” bérlakást lakhatóvá tegyék. Mint a vázlat mutatja, három egyenes vonalat húztam a lakásban felfedezett három egyenes és töretlen fal mellé. Az első a „hallból”, egy hatalmas szekrény beépítésével, az összes ruházatot befogadó garderobot csinált. A második az „ebédlőben” egy síkba koncentráltta az otthoni tevékenység (szórakozás, olvasás, telefon, rádió, étkezés stb.) összes eszközeit. A harmadik vonal a pihenés és alvás számára biztosít módot anél-

kül, hogy a szobát a nappali használatától elvonná.

1. Három tolóajtós ruhaszekrény, benne kihúzható felsőruhatartó-fogasokkal, kalaprácscsal és kihúzható cipőtartó-rudakkal. A jobboldali rész fiókos fehérneműszekrény, egy koffer módra nyíló ajtóval, amelyen harisnya- és zsebkendőtartó-rekeszek vannak (a szoros és rendezett tartás meghosszabbítja a selyemharisnyák tartósságát). A fürdőszobaajtó felett keresztben pedig egy koffer stb. deponáló-szekrény van átépítve. A szín: kék, fekete, fehér és piros felszórva és mattan lakkozva. (Herceg J. asztalos).

2. Szekrény acélból, üvegből és trolit nevű mesterséges anyagból. Konzolos vázas szerkezet, a homlokfalat elfoglaló vízszintes tolóajtóktól ugyanúgy függetlenül, mint egy acélváz épületen az ablakszalag. A teteje és a polcok is üvegből, felülről tehát fenéig átlátszó, krómozott színekkel és fogantyúkkal. Haas és Somogyi munkája, szabványelemekből, szétszedhetően elkészítve. Néhány ajtólapja lefelé nyílik és tablót képez. Sok minden elfér benne, felül láthatóan, alul elfedve. Szín: fekete és hidegen csillogó krómfény. Az egész szoba: fehér és világosszürke tónusvariációk, csak az ülóbútorok szövete hideg, de élénk kéksínű.

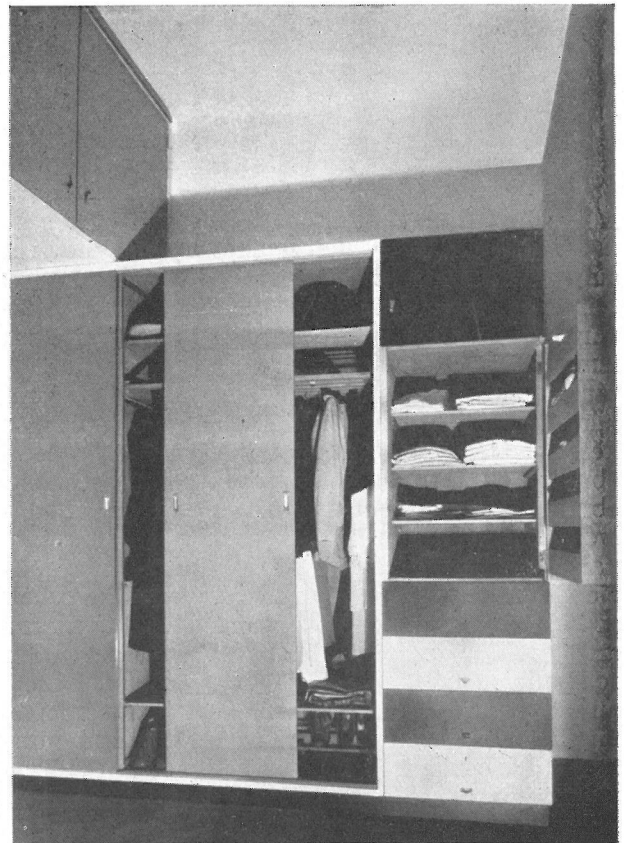
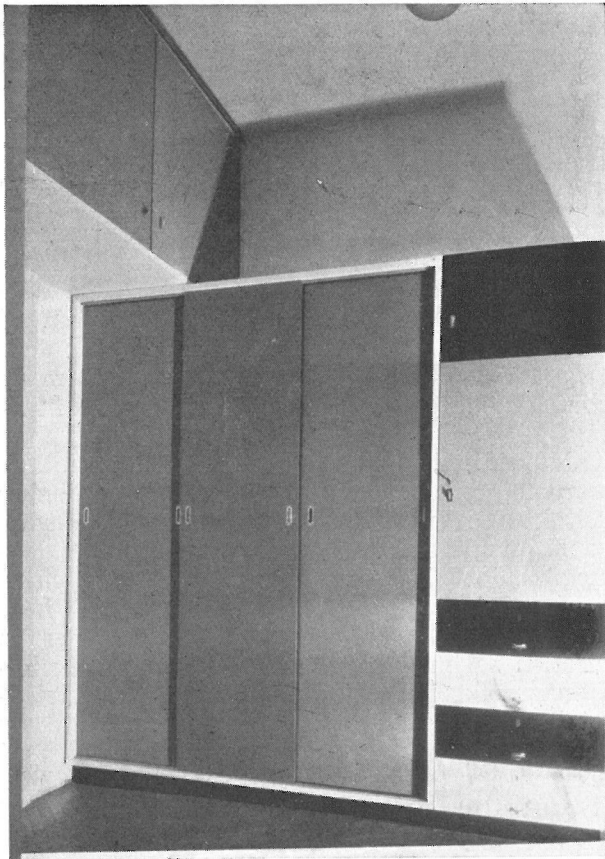
3. Két ágy-díván hosszában egymáshoz ál-

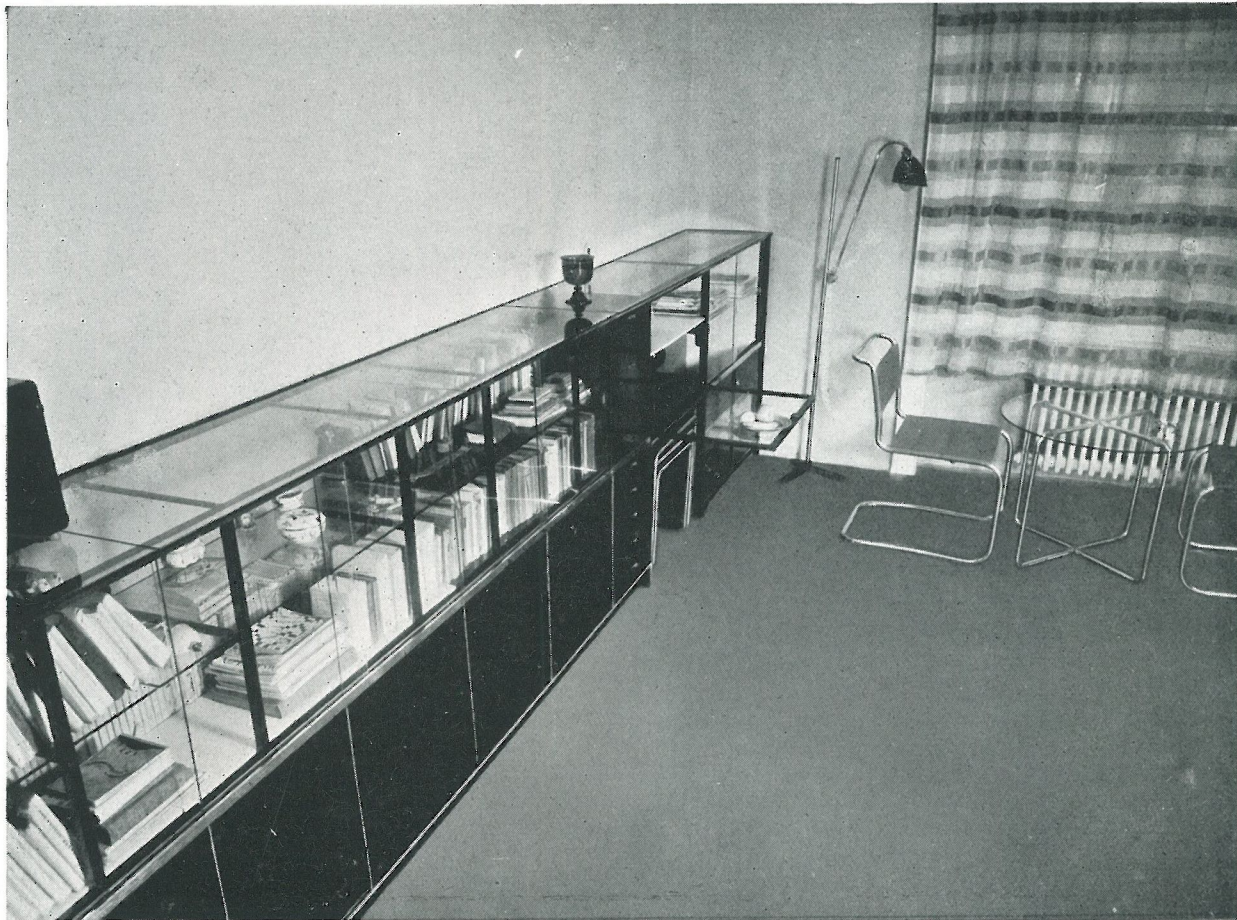
lítva. Felül nagyon könnyű, belül rúgósövetes Epeda-párnák, alatta szellőzőládában van az ágynemű, vastos hátsó párnák teszik az ülést kényelmessé. Két végén komplikált ki-, fel-, lecsapható ajtócskákkel ellátott éjjeliszekrények, amelyek kihúzott lapja a fejpárnát fixirozza. Szín: a farészek fekete, fehér és szürke (mindig olyan módon, hogy egy darab egy szín, pl. a bútor törzse fekete, az ajtólapok egyike szürke, másik fehér, így alig munkatöbblet, mégis élénk hatás). A párnák egyszínű huzattal, de egyik fekete, másik drapp, a harmadik narancs, négy szín, váltakozva. A falak egyike, az ablakkal szemben lévő narancs, a többi világosdrapp árnyalatok.

A bútorok koncentrációja folytán tágassá lett lakást könnyű, átlátszó Breuer-Thonet krómozott acélcső-ülóbútorok teszik lakhatóvá. Extra méretű üveglapos asztal és a legújabb rúgózó, elasztikus székmodellek, kényelmes, mozgalmas, derűs életmódot engednek meg, az elhibázott alaprajzú, mogorva bérlakásban. Hogy a beszámoló teljes legyen, elmondhatom, Erdődyéknek más terveik is vannak és nincs kizárva, hogy a Tér és Forma egy alkalommal nagyobb olyan dolgot is közölhet, aminek az ő abszolút progresszív és aktív gondolkodásuk nyújtott lehetőséget.

(Pécsi József felvételei.)

Molnár Farkas

Molnár Farkas

Erdődy-lakás

téglafödemen a W. C.-k és fürdők felvezetett folyócsövei felé kellő eséssel elteregtetett 20—25 cm salak feltöltésen 5 cm hőszigetelő lemezek, ezen háromrétegű kaucsuk aszfaltba ágyazott kátránylemez szigetelés, felvezetve egész a fedkő alá, majd 2 m² mezőkre osztott védőbeton kaucsuk aszfalt kiöntéssel.

„Bérlakások lakhatóvá tétele“

— Válasz egy kritikára. —

A „Tér és Forma“ áprilisi számának 135. oldalán Molnár Farkas súlyos szavakkal mond kritikát egy Tátra uccai bérházban lévő kétszobás lakás bútorterendezésével kapcsolatban, a lakás alaprajzi elrendezéséről. Azoknak, akik nem olvasták e kritikát, melyet egy nagyobb építészeti probléma hiányában — egy ötemeletes kislakásos bérház egyik zugában szerényen meghúzódo kétszobás lakás alaprajzi elrendezése váltott ki, az elkeseredés mondatait: „Kartársaim“, akit nem ismerek, talán fel sem ismeri a mellékelt „alaprajzi kretében“ alkotását. „A tradíciókhoz ragaszkodó tervezői ügyefogyottság“, vagy: „mert hisz annyi sok hasonló egyéni alkotás készült a multban, készül a jelenben és készülne továbbra is, ha a néhányunkban felébredt tervezői lelkiismeret ezeket meg nem akadályozná“. Azután felsorolása következik a „rossz városrendezésből“ az „el-szabdalt telkek“ miatt, sőt még a „korszerűtlen formalizmus“-ból is keletkező egyéb hibáknak. És végül annak a megállapítása, hogy „mégis a magunkfaját — beleértve a kritika íróját — csak akkor hívják, mikor kész a ház, mikor már alig lehet segíteni“.

Úgy látszik, ez itt a baj és ezért e súlyos kritika! Mert szinte elképzelhetetlen, hogy e felháborodást azok az alig áthidalható nehézségek váltották volna ki, melyek a kis kétszobás lakásnak ezekkel a bútorokkal való berendezése miatt keletkeztek. Hisz mégis sikerült a berendezés megoldása, — „három egyenes vonalat húz-

tam a lakásban felfedezett három egyenes és töretlen fal mellé“.

Mint az ötemeletes bérház alaprajzának szerény tervezője, (az architektúrát Gót Jenő okl. építész tervezte) (?) bemutatkozom „kartársam“-nak és kijelentem, hogy „alaprajzi kretén“-emben íme felismertem „alkotásomat“. Viszont engedje meg annak megállapítását, hogy a tervező a legjobban jövedelmező alaprajzra törekszik, mint ahogyan én tettem és felépítettem már rövid 27 év alatt vagy 40 darabot.

Mi, tervezők, már régi idők óta sajnálattal látjuk, hogy az építetők arra kíváncsiak, hogy vajjon rentábilis lesz-e a ház és hány százalékot fog hozni a befektetett tőke? És, sajnos, nem nagyon érdekli őket az a körülmény, hogy az eljövendő 30—40 bérlő közül hányan fogják kívánni lakásaikban a háromnál több egyenes vonalat, — a „felülről fenéig átlátszó krómozott színekkel és fogantyúkkal“ — „kék, fekete, fehér és piros felszórva és mattan lakkozott“ bútorokkal „egy-síkba koncentrálni otthoni tevékenységüket“.

Szomorú, de azon nem lehet segíteni, hogy az építetők üzletemberek is és csak annyiban törődnek a leendő bérlők bútorterendezésével, hogy a régi háló- és ebédlő-bútor kényelmesen elférjen a kétszobás lakásban.

Ha pedig olyan is akad, aki mást keres, hát — tisztelet, becsület az ízlésének — de akkor ne válassza ki az illető 30—40 lakás közül a legolcsóbb kétszobásat, amelyet a többi lakások kényelmes beosztása céljából áldozatul hoz a tervező és az építetők, mint maradékot, párszáz pengő évi bérrel olcsóbban ad bérbe. Egy kis áldozattal — mondjuk évi 200 pengő bértöbblettel — kibérelhetne volna ugyanezen lakás tőszomszédságában lévő másik kétszobásat, amelyben azután tetszése szerinti bútorokat állíthatott volna.

„Kartársam“ — ha szabad így neveznem — kissé túloz, minden tiszteletem Önnek és művészetének, de egy szerény kis maradék kétszobás lakást „ilyen“ bútorterendezés szempontjából, „ilyen“ hangon megbírálni — lássa be, hogy Ön kissé túloz! Pazarolja képességeit nagyobb dolgokra, mert ismét vajúdnak a hegyek és egeret szűlnek.

Vogel Jenő

A szerkesztőség megjegyzése. Készségesen közöljük Vogel Jenő választát Molnár Farkas írására, amely egy véletlenül elvi kérdést csinál. Véleményünk szerint, a kritika túllőtt a célon, mert ebben, — mint a legtöbb esetben — nem a tervező a hibás, hanem az építési szabályrendelet, amely ilyen lakások építését nemcsak lehetővé teszi, hanem arra egyenesen ösztönöz! Viszont téved V. J., amikor úgy véli, hogy M. F. jobban tenné, ha képességeit nagyobb dolgokra pazarolná, mint a kislakás problémájára! Hitünk az, hogy a kislakás-kérdés helyes megoldásánál fontosabb problémája a mai építészetnek nincsen.

Nyilatkozat.

Vogel Jenő úr kívánságára, készséggel ismerem el, hogy cikkem írásakor nem voltam tájékozva azokról a körülményekről, amelyek az építőmester urat arra kényszerítették, hogy az építetők kívánságának megfelelően, a furcsa alakú maradék területre, az általam kemény szavakkal kritizált, kétszobás lakást belekényszerítse. A felelősség tehát fokozatosan áthárul róla a háziúrra, a bankra, az adóhivatallra, sőt a mai város- és világrendre is. Annak tudatában, hogy vannak építésszek, akik meggyőződésük védelmében, hasonló kényszerben sem engednek a körülményeknek, sajnálatomat fejezem ki, cikkemben foglalt erős kifejezések miatt, amelyek a nagy ártatlanság hibáira talán enyhék, de egy véletlenül kiragadott személyre elismerem: hasonló: mint a verébre lött ágyúgolyó. Molnár Farkas

MÁRCIUSI SZÁMUNKBAN „Korszerű budapesti villák“ cím alatt megjelent cikkünkhöz pótlólag Kórody György építész kívánságára közöljük, hogy házat Spiegel Frigyes és Kovács Endre építésszekkel együtt tervezte, az épület mindhármuk szellemi és műszaki munkájából származik.